Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JULIANE KOKOTT
6 päivänä syyskuuta 2018 [1]

Asia C-502/17

C&D Foods Acquisition ApS
vastaan
Skatteministeriet

(Ennakkoratkaisupyyntö – Vestre Landsret (Länsi-Tanskan ylioikeus, Tanska))

Ennakkoratkaisupyyntömenettely – Yhteinen arvonlisäverojärjestelmä – Holdingyhtiö – Ostoihin sisältyvän arvonlisäveron vähentäminen – Tytäryhtiön osuuksien suunnitellun myynnin yhteydessä käytetyistä palveluista aiheutuneet kustannukset

I Johdanto

1. Unionin tuomioistuin on käsitellyt holdingyhtiön oikeutta vaatia vähennysoikeutta yhtiöosuuksien hankinnan yhteydessä jo useissa menettelyissä. [2] Käsiteltävä asia koskee päinvastaista tilannetta, jossa holdingyhtiö myy osuuksia yhtiöstä ja jota ei ole tähän mennessä tarkasteltu vielä kovinkaan usein. [3]

2. Tämä menettely antaa unionin tuomioistuimelle siten tilaisuuden täsmentää holdingyhtiöiden vähennysoikeutta koskevaa oikeuskäytäntöään. Kyse on erityisesti myös niiden edellytysten konkretisoimisesta, joiden perusteella voidaan katsoa, että vähennysoikeuden edellyttämä suora ja välitön yhteys tiettyyn myöhemmässä vaihdannan vaiheessa suoritettuun liiketoimeen on olemassa.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

3. Asiaa koskevat oikeussäännöt sisältyvät direktiiviin 2006/112/EY (jäljempänä arvonlisäverodirektiivi). [4]

4. Arvonlisäverodirektiivin 9 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”’Verovelvollisella’ tarkoitetaan jokaista, joka itsenäisesti missä tahansa harjoittaa liiketoimintaa, riippumatta tämän toiminnan tarkoituksesta tai tuloksesta.

1 Alkuperäinen kieli: saksa.

2 Ks. esim. tuomio 20.6.1991, Polysar Investments Netherlands (C-60/90, EU:C:1991:268); tuomio 14.11.2000, Floridienne ja Berginvest (C-142/99, EU:C:2000:623); tuomio 27.9.2001, Cibo Participations (C-16/00, EU:C:2001:495); tuomio 6.9.2012, Portugal Telecom (C-496/11, EU:C:2012:557) ja tuomio 16.7.2015, Larentia + Minerva ja Marenave Schiffahrt (C-108/14 ja C-109/14, EU:C:2015:496) sekä ratkaisuehdotukseni Ryanair (C-249/17, EU:C:2018:301).

3 Käsiteltävän asian yhteydessä on nostettava esille ennen kaikkea 29.10.2009 annettu tuomio AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665).

4 Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annettu neuvoston direktiivi (EUVL 2006, L 347, s. 1).

Liiketoimintana pidetään kaikkea tuottajan, kauppiaan tai palvelujen suorittajan harjoittamaa toimintaa, mukaan lukien kaivostoiminta, maataloustoiminta ja vapaa ammattitoiminta tai vastaava. Liiketoimintana pidetään erityisesti aineellisen tai aineettoman omaisuuden hyödyntämistä jatkuvaluontoisessa tulonsaantitarkoituksessa. – –”

5. Arvonlisäverodirektiivin 135 artiklassa säädetään muun muassa seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on vapautettava verosta seuraavat liiketoimet:

– –

f) liiketoimet, mukaan lukien välitys mutta lukuun ottamatta hallintoa ja tallessapitoa, jotka koskevat osakkeita, yhtiö- ja yhteenliittymäosuuksia, obligaatioita ja muita arvopapereita, ei kuitenkaan tavaroiden hallintaan oikeuttavia asiakirjoja ja 15 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja oikeuksia ja arvopapereita;

– –”

6. Arvonlisäverodirektiivin 167 artiklan mukaan vähennysoikeus syntyy, kun vähennyskelpoista veroa koskeva verosaatava syntyy. Saman direktiivin 168 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Siltä osin kuin tavaroita ja palveluja käytetään verovelvollisen verollisiin liiketoimiin, verovelvollisella on oikeus siinä jäsenvaltiossa, jossa tämä suorittaa kyseiset liiketoimet, vähentää verosta, jonka tämä on velvollinen maksamaan, seuraavat määrät:

a) arvonlisävero, joka on kyseisen jäsenvaltion alueella maksettava tai maksettu tavaroista tai palveluista, jotka toinen verovelvollinen on luovuttanut tai luovuttaa tälle;

– –”

7. Kansallisen oikeuden osalta on syytä viitata riidanalaisena ajanjaksona sovellettuun, 14.10.2005 annettuun arvonlisäverolakiin nro 966 (Lovbekendtgørelse nr. 966).

III Tosiseikat ja pääasia

8. Tanskalainen yhtiö C&D Foods kuuluu kansainväliseen Arovit-konserniin. C&D Foods omisti pääasiassa riidanalaisena ajanjaksona 100 prosenttia Arovit Holding -yhtiöstä, joka puolestaan omisti Arovit Petfood -nimisen yhtiön kokonaisuudessaan. Konserniin kuuluu 13 muuta yhtiötä, joilla on kotipaikka eri Euroopan maissa ja jotka ovat Arovit Petfoodin omistuksessa.

9. Vuodesta 2007 lähtien C&D Foods suoritti tytäryhtiön tytäryhtiölleen, Arovit Petfoodille, hallinnointisopimuksen perusteella erilaisia arvonlisäverollisia hallinto- ja tietotekniikkapalveluja, joihin kuuluivat esimerkiksi kirjanpito, controlling ja budjetointi. Korvauksena näistä palveluista se sai Arovit Petfoodilta määrän, joka vastasi niistä aiheutuneita palkkakustannuksia, joihin on lisätty 10 prosentin kate (”mark up”) ja Tanskan arvonlisävero, joka on 25 prosenttia. Konsernin muiden yhtiöiden osalta C&D Foods toimi ainoastaan näiden yhtiöiden osuuksien haltijana.

10. Vuonna 2009 islantilainen rahoituslaitos Kaupthing Bank osti taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen Arovit-konsernin. Kaupthing Bank antoi eri tilintarkastusyhtiöille ja Holst Advokater -asianajotoimistolle tehtäväksi selvittää Arovit-konsernin uudelleenjärjestelymahdollisuuksia. Tätä tarkoitusta varten se teki konsulttisopimuksia kyseisten tilintarkastajien kanssa ja maksoi näiden laskuttamat palkkiot, joihin oli lisätty arvonlisävero.

11. Selvitystyön yhteydessä Holst Advokater myös laati C&D Foodsille luonnoksen ainakin yhdestä sopimuksesta, joka koski C&D Foodsin Arovit Holding- ja Arovit Petfood -yhtiöistä omistamien osuuksien myyntiä ostajalle, jota ei ollut vielä tuolloin nimetty. Tästä neuvontapalvelusta Holst Advokater lähetti C&D Foodsille laskun, johon oli merkitty vastaava palkkio ja arvonlisävero. Myyntiaikeista luovuttiin kuitenkin vuoden 2009 syksyllä, koska ostajaa ei ollut löytynyt.

12. C&D Foods vaati Holst Advokaterille ja tilintarkastusyhtiöille maksamiinsa palkkioihin sisältyvän arvonlisäveron vähentämistä. Sekä SKAT (Tanskan tulli- ja veroviranomainen) että sen päätöksestä tehtyä oikaisuvaatimusta käsitellyt Landsskatteret (Tanskan ylin veroviranomainen) epäsivät kuitenkin C&D Foodsilta vähennysoikeuden. Ne perustelivat tätä sillä, ettei neuvontapalveluja ole suoritettu C&D Foodsille tai ettei kustannuksilla ole vaadittavaa yhteyttä C&D Foodsin arvonlisäverollisiin myöhemmässä vaihdannan vaiheessa suoritettuihin liiketoimiin.

13. C&D Foods nosti näistä päätöksistä kanteen, joka on periaatteellisen merkityksensä vuoksi vireillä ensimmäisessä oikeusasteessa Vestre Landsretissä (Länsi-Tanskan ylioikeus, Tanska). Vestre Landsret on 15.8.2017 tekemällään päätöksellä, joka saapui unionin tuomioistuimeen 18.8.2017, lykännyt asian käsittelyä ja esittänyt unionin tuomioistuimelle SEUT 267 artiklan nojalla seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivin 2006/112/EY 168 artiklaa tulkittava siten, että holdingyhtiöllä on pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa oikeus sellaisista palveluista maksamansa arvonlisäveron täyteen vähennykseen, jotka liittyvät due diligence -tarkastukseen ennen suunniteltua mutta toteutumatta jäänyttä kauppaa, jossa holdingyhtiö myy osuutensa tytäryhtiöstä, jolle se suorittaa arvonlisäverollisia hallinto- ja tietotekniikkapalveluja?

2) Onko sillä, että holdingyhtiön liiketoimintansa yhteydessä suorittamien arvonlisäverollisten hallinto- ja tietotekniikkapalvelujen hinta on vahvistettu vastaamaan holdingyhtiön palkkakustannuksia, joihin on lisätty 10 prosentin kate, merkitystä edelliseen kysymykseen annettavan vastauksen kannalta?

3) Voiko edellisiin kysymyksiin annettavasta vastauksesta riippumatta vähennysoikeus syntyä, jos pääasiassa kyseessä olevia neuvontakuluja pidetään yleiskuluina, ja mikäli näin on, millä edellytyksillä?”

14. Unionin tuomioistuimen kirjallisessa menettelyssä huomautuksia esittivät Tanska ja Euroopan komissio.

IV Oikeudellinen arviointi

15. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kolmella kysymyksellään lähinnä, onko holdingyhtiöllä, joka harjoittaa liiketoimintaa, vähennysoikeus osuuksien suunnitellun myynnin yhteydessä aiheutuneiden kustannusten osalta. Holdingyhtiön liiketoiminta koostuu nimenomaisesti hallinnointipalvelujen suorittamisesta tytäryhtiön tytäryhtiölle,[5] jonka osuudet on tarkoitus myydä yhdessä tytäryhtiön osuuksien kanssa.

5 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tämä on liiketoimintaa, ks. tuomio 27.9.2001, Cibo Participations (C-16/00, EU:C:2001:495, 21 kohta); tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 30 ja 31 kohta) ja tuomio 16.7.2015, Larentia + Minerva ja Marenave Schiffahrt (C-108/14 ja C-109/14, EU:C:2015:496, 21 kohta).

A Ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottaminen

16. Arvonlisäverodirektiivin 168 artiklan mukaan verovelvollisella on vähennysoikeus siltä osin kuin tavaroita ja palveluja käytetään sen verollisiin liiketoimiin. Tämä edellyttää, että verovelvollinen on kyseisten luovutusten tai suoritusten vastaanottaja.[6] C&D Foodsin vähennysoikeus tulee siten kyseeseen ainoastaan neuvontapalveluista, joiden vastaanottaja se itse oli, maksetun arvonlisäveron osalta. C&D Foodsilla ei sitä vastoin ole alun pitäenkään vähennysoikeutta niiden arvonlisäverollisten palvelujen osalta, joiden vastaanottaja oli Kaupthing Bank.

17. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tosin huomauttaa, ettei sen ennakkoratkaisupyyntö koske kysymystä siitä, kuka tosiasiallisesti vastasi arvonlisäverollisista neuvontakustannuksista. Tästä on kuitenkin todettava, ettei unionin tuomioistuin ole toimivaltainen vastaamaan hypoteettisiin ennakkoratkaisukysymyksiin.[7] Jäljempänä esitettävät toteamukset koskevat siksi ainoastaan vähennysoikeutta Holst Advokaterille maksetun arvonlisäveron osalta, koska vain tältä osin ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee yksiselitteisesti, että C&D Foods oli neuvontapalvelujen vastaanottaja.

B Ennakkoratkaisukysymyksiin vastaaminen

18. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee yleisesti C&D Foodsin oikeutta vähentää Holst Advokaterin sille suorittamiin neuvontapalveluihin, joita käytettiin Arovit Petfoodin osuuksien suunnitellun myynnin yhteydessä, sisältyvä arvonlisävero.

19. Toinen ja kolmas kysymys koskevat erityisesti riidanalaisten kustannusten ”suoraa ja välitöntä yhteyttä” konkreettisiin tai suunniteltuihin myöhemmässä vaihdannan vaiheessa suoritettaviin liiketoimiin, siis liiketoimiin, jotka perustuvat Arovit Petfoodin kanssa tehtyyn hallinnointisopimukseen tai osuuksien suunniteltuun myyntiin.

20. Yhteys liiketoimintaan on ensimmäisessä kysymyksessä käsiteltävän vähennysoikeuden edellytys, joten kaikkiin kolmeen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava yhdessä.

21. C&D Foodsin oikeutta vähentää ostoihin sisältyvä arvonlisävero koskevat ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilyt perustuvat lähinnä kahteen näkökohtaan:

22. Herää ensinnäkin kysymys, voidaanko osuuksien suunniteltua myyntiä ylipäätään pitää liiketoimintana ja kuuluuko se siten arvonlisäveron soveltamisalaan (tästä jäljempänä 1 jaksossa). Seuraavaksi esille nousee kysymys siitä, voidaanko aikaisemmassa vaihdannan vaiheessa suoritetuilla liiketoimilla katsoa olevan suora ja välitön yhteys verolliseen toimintaan ja jos, niin missä olosuhteissa. Siinä tapauksessa, että aikaisemmassa vaihdannan vaiheessa suoritetuilla liiketoimilla on suora ja välitön yhteys verosta vapautettuun liiketoimeen, ei nimittäin ole myöskään vähennysoikeutta (tästä jäljempänä 2 jaksossa).

23. Toissijaisesti tutkin lisäksi, missä olosuhteissa kustannuksilla olisi katsottava olevan yhteys C&D Foodsin koko liiketoimintaan (tästä jäljempänä 3 jaksossa).

6 Vastaavasti tuomio 22.2.2001, Abbey National (C-408/98, EU:C:2001:110, 32 kohta).

7 Tuomio 16.7.1992, Meilicke (C-83/91, EU:C:1992:332, 23 kohta); tuomio 22.11.2005, Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709, 34 ja 37 kohta) ja tuomio 21.12.2016, Tele2 Sverige ja Watson ym. (C-203/15 ja C-698/15, EU:C:2016:970, 130 kohta).

1 Arovit Petfoodin osuuksien myynti liiketoimintana

24. Pelkkää yhtiöosuuksien hankintaa ja hallussapitoa ei unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan pidetä arvonlisäverodirektiivin 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna liiketoimintana.[8] Tilanne on toinen, jos yhtiöosuuksien hankinnan ja hallussapidon tarkoituksena on osallistua suoraan tai epäsuorasti yhtiön hallinnointiin.[9] Tyypillistä osallistumista yhtiön hallinnointiin edustavat oikeuskäytännön mukaan hallinto- ja talouspalvelut tai kaupalliset palvelut (nk. hallinnointipalvelut, ts. liikkeenjohtopalvelut).[10]

25. Hallinnointipalvelujen suorittamista on pidettävä arvonlisäverodirektiivissä tarkoitettuna liiketoimintana myös pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, johon liittyy vielä niin kutsuttu väliholdingyhtiö. Liiketoiminnaksi luokittelemisen kannalta ratkaisevaa on nimittäin se, että C&D Foods suorittaa verollisia liiketoimia. Tämä käy selvästi ilmi unionin tuomioistuimen äskettäisestä tuomiosta Marle Participations.[11]

26. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan edellä esitetyt periaatteet on ulotettava koskemaan myös yhtiöosuuksien sellaisia luovutustilanteita, joiden yhteydessä tällainen osallistuminen tytäryhtiön hallinnointiin päättyy.[12]

27. Yhtiöosuuksien myynti sinänsä ei myöskään ole liiketoimintaa. Oikeuskäytännön mukaan liiketoiminnan päättymistä ja alkamista on kuitenkin kohdeltava samalla tavalla verotuksen neutraalisuuteen liittyvistä syistä.[13] Aivan kuten osuuksien hankinta voi tietyin edellytyksin olla liiketoimintaa valmisteleva toimi, joka kuuluu arvonlisäveron soveltamisalaan, tämän on pädettävä myös osuuksien myyntiin, jonka myötä liiketoiminta päättyy. Muussa tapauksessa nämä kaksi tilannetta erotettaisiin toisistaan mielivaltaisesti.[14] Myös komissio on korostanut tätä ajatusta kirjallisissa huomautuksissaan.

28. Erityisesti yhtiöosuuksien myynnin osalta unionin tuomioistuin on asiassa SKF pitänyt liiketoimintana sellaisen holdingyhtiön toimintaa, joka luovuttamalla kaikki tytäryhtiössä omistamansa osakkeet oli lakkauttanut omistuksensa tässä yhtiössä.[15] Näin päättyi myös liiketoiminta, jota kyseinen yhtiö oli aiemmin harjoittanut suorittamalla tälle tytäryhtiölle hallinnointipalveluja.[16]

29. Samankaltainen tilanne on myös pääasian oikeudenkäynnin perustana: myymällä osuutensa Arovit Holdingista yhdessä Arovit Petfoodin osuuksien kanssa C&D Foods aikoi nimittäin päättää liiketoimintansa, joka koostui verollisten hallinnointipalvelujen suorittamisesta Arovit Petfoodille.

8 Tuomio 20.6.1991, Polysar Investments Netherlands (C-60/90, EU:C:1991:268, 17 kohta); tuomio 14.11.2000, Floridienne ja Berginvest (C-142/99, EU:C:2000:623, 17 kohta) ja tuomio 16.7.2015, Larentia + Minerva ja Marenave Schiffahrt (C-108/14 ja C-109/14, EU:C:2015:496, 20 kohta).

9 Tuomio 20.6.1991, Polysar Investments Netherlands (C-60/90, EU:C:1991:268, 14 kohta); tuomio 14.11.2000, Floridienne ja Berginvest (C-142/99, EU:C:2000:623, 17 kohta); tuomio 27.9.2001, Cibo Participations (C-16/00, EU:C:2001:495, 19 kohta) ja tuomio 16.7.2015, Larentia + Minerva ja Marenave Schiffahrt (C-108/14 ja C-109/14, EU:C:2015:496, 20 kohta).

10 Tuomio 27.9.2001, Cibo Participations (C-16/00, EU:C:2001:495, 21 kohta); tuomio 6.9.2012, Portugal Telecom (C-496/11, EU:C:2012:557, 34 kohta) ja tuomio 16.7.2015, Larentia + Minerva ja Marenave Schiffahrt (C-108/14 ja C-109/14, EU:C:2015:496, 21 kohta).

11 Tuomio 5.7.2018, Marle Participations (C-320/17, EU:C:2018:537, 35 kohta) – tässä suhteessa on kuitenkin kyseenalaista, onko kiinteistön vuokraamista todellakin pidettävä ”osallistumisena [yhtiön] hallinnointiin”.

12 Tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 34 kohta).

13 Tuomio 20.6.1996, Wellcome Trust (C-155/94, EU:C:1996:243, 33 kohta); tuomio 3.3.2005, Fini H (C-32/03, EU:C:2005:128, 22–24 kohta); tuomio 26.5.2005, Kretztechnik (C-465/03, EU:C:2005:320, 19 kohta) ja tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 34 kohta).

14 Vastaavasti tuomio 22.2.2001, Abbey National (C-408/98, EU:C:2001:110, 35 kohta); tuomio 29.4.2004, Faxworld (C-137/02, EU:C:2004:267, 39 kohta) ja tuomio 3.3.2005, Fini H (C-32/03, EU:C:2005:128, 23 ja 24 kohta).

15 Tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 33 kohta).

16 Tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 32 kohta).

30. Tätä päätelmää ei kyseenalaista myöskään se, että osuuksien myynnistä saatu voitto oli tarkoitus käyttää velkojen maksamiseen konsernin uudelle omistajalle, Kaupthing Bankille, kun taas asiassa SKF oli tarkoitus tehdä konsernin uudelleenjärjestely. Asiasta SKF poiketen pääasiassa ei siten enää ollut suunnitteilla tulevia verollisia liiketoimia. Tällä ei kuitenkaan ole merkitystä seuraavista kolmesta syystä:

31. Unionin tuomioistuin on ensinnäkin selventänyt, että vähennysoikeus on olemassa silloinkin, kun verovelvollinen ei enää kyseisten hankittujen palvelujen käyttämisen jälkeen toteuta lainkaan liiketoimia, koska se päättää liiketoimintansa lopullisesti.[17] Saman on siten pädettävä silloinkin, kun verovelvollinen käyttää liiketoimista, jotka johtavat sen liiketoiminnan päättymiseen, saamaansa vastiketta velkojen kattamiseen.

32. Liiketoiminnan käsite – kuten muutkin käsitteet, joilla määritellään arvonlisäverodirektiivin mukaiset verolliset liiketoimet – on toiseksi määritettävä objektiivisesti,[18] ja siten verovelvollisen toiminnan lopullisella päämäärällä ei ole merkitystä.[19] Verovelvollisen liiketoiminnallinen motivaatio toimen suorittamiseen ei näin ollen voi olla ratkaiseva.

33. Myöskään tuomiosta BLP Group ei voida kolmanneksi päätellä, että vähennysoikeutta ei yleisesti olisi sellaisten liiketoimien tapauksessa, joita käytetään velkojen kattamiseen.

34. Mainitun tuomion taustalla olleessa asiassa holdingyhtiö oli myynyt osuutensa tytäryhtiöstä, jolle holdingyhtiö ei suorittanut verollisia liiketoimia. BLP Group väitti, että yhteys sen muihin verollisiin toimintoihin syntyy siitä, että se käyttäisi osuuksien myynnistä saamansa tuoton velkojen kattamiseen ja vahvistaisi näin välillisesti muuta liiketoimintaansa. Tätä väitettä ei kuitenkaan hyväksytty. Vähennysoikeutta ei näin ollen evätty tuomiossa esimerkiksi sen vuoksi, että tuotto käytettiin velkojen kattamiseen, vaan siksi, ettei suoraa ja välitöntä yhteyttä verolliseen toimintaan ollut.[20]

35. Kaikesta tästä seuraa, että osuuksien suunniteltua myyntiä pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa – nimittäin tarkoituksena päättää verollinen toiminta – on pidettävä liiketoimintana ja että se kuuluu näin ollen arvonlisäveron soveltamisalaan.

2 Suora ja välitön yhteys verolliseen toimintaan?

36. Vähennysoikeutta voidaan kuitenkin vaatia ainoastaan kustannuksista, joilla on suora ja välitön yhteys[21] verolliseen myöhemmässä vaihdannan vaiheessa suoritettuun liiketoimeen eli myyntitoimiin. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kuluilla, jotka ovat myyntitoimien kustannustekijöitä, on suora ja välitön yhteys näihin myyntitoimiin.[22] Tämän lisäksi arvonlisävero voidaan vähentää silloin, kun vero sisältyy yrityksen yleiskuluihin, jotka muodostavat osan yrityksen kaikkien tuotteiden hinnasta.[23]

17 Tuomio 22.2.2001, Abbey National (C-408/98, EU:C:2001:110, 35 kohta); tuomio 29.4.2004, Faxworld (C-137/02, EU:C:2004:267, 39 kohta) ja tuomio 3.3.2005, Fini H (C-32/03, EU:C:2005:128, 23 ja 24 kohta).

18 Ks. tuomio 12.1.2006, Optigen ym. (C-354/03, C-355/03 ja C-484/03, EU:C:2006:16, 44 kohta); tuomio 6.7.2006, Kittel ja Recolta Recycling (C-439/04 ja C-440/04, EU:C:2006:446, 41 kohta) ja tuomio 16.12.2010, Euro Tyre Holding (C-430/09, EU:C:2010:786, 28 kohta).

19 Tuomio 6.4.1995, BLP Group (C-4/94, EU:C:1995:107, 24 kohta); tuomio 8.6.2000, Midland Bank (C-98/98, EU:C:2000:300, 20 kohta); tuomio 6.9.2012, Portugal Telecom (C-496/11, EU:C:2012:557, 38 kohta) ja tuomio 22.2.2001, Abbey National (C-408/98, EU:C:2001:110, 25 kohta).

20 Tuomio 6.4.1995, BLP Group (C-4/94, EU:C:1995:107, 27 kohta). Suoran ja välittömän yhteyden olemassaolo on vielä selvitettävä, ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 36 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

21 Tuomio 6.4.1995, BLP Group (C-4/94, EU:C:1995:107, 18 ja 19 kohta); tuomio 8.6.2000, Midland Bank (C-98/98, EU:C:2000:300, 20 kohta) ja tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 57 kohta).

22 Tuomio 27.9.2001, Cibo Participations (C-16/00, EU:C:2001:495, 31 kohta); tuomio 26.5.2005, Kretztechnik (C-465/03, EU:C:2005:320, 35 kohta); tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 57 kohta) ja tuomio 14.9.2017, Iberdrola Inmobiliaria Real Estate Investments (C-132/16, EU:C:2017:683, 28 kohta).

23 Tuomio 27.9.2001, Cibo Participations (C-16/00, EU:C:2001:495, 33 kohta); tuomio 26.5.2005, Kretztechnik (C-465/03, EU:C:2005:320, 37 kohta); tuomio 6.9.2012, Portugal Telecom (C-496/11, EU:C:2012:557, 37 kohta) ja tuomio 14.9.2017, Iberdrola Inmobiliaria Real Estate Investments (C-132/16, EU:C:2017:683, 29 kohta).

37. Vähennysoikeutta ei sitä vastoin yleensä [24] ole, jos kustannuksilla on suora ja välitön yhteys verosta vapautettuun toimintaan. [25]

38. Arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on kuitenkin vapautettava verosta ”liiketoimet, – – jotka koskevat osakkeita, yhtiö- ja yhteenliittymäosuuksia, obligaatioita ja muita arvopapereita”. Tämä säännös pantiin täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä Tanskan arvonlisäverolain 13 §:n 1 momentin 11 kohdalla.

39. Mainitun unionin oikeuden säännöksen soveltamisalaan kuuluvat unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan liiketoimet, joilla voidaan luoda, muuttaa tai lakkauttaa oikeuksia ja velvollisuuksia, joita osapuolilla on arvopapereiden perusteella mutta jotka menevät pelkkää (satunnaista) arvopapereiden hankkimista ja myyntiä pidemmälle, mikä ei ole liiketoimintaa. [26] Kuten edellä esitettiin, tämä pätee pääasiassa suunniteltuun Arovit Petfoodin osuuksien myyntiin. [27]

40. Suunniteltu liiketoimi olisi siten arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan nojalla vapautettu arvonlisäverosta.

41. Tästä syystä on tutkittava, onko riidanalaisilla neuvontapalveluilla suora ja välitön yhteys suunniteltuun verottomaan liiketoimeen.

42. Konkreettista myöhemmässä vaihdannan vaiheessa suoritettua liiketoimea ei voida kaikissa tapauksissa erottaa muista liiketoimista, jotka muodostavat verovelvollisen koko liiketoiminnan. Jos näin kuitenkin on, on tutkittava ensin, onko olemassa suora ja välitön yhteys tähän tiettyyn liiketoimeen. [28] Vasta sen jälkeen on tutkittava, onko kyseisillä kustannuksilla kaikkien palvelujen kustannustekijänä suora ja välitön yhteys verovelvollisen koko liiketoimintaan (nk. yleiskustannukset).

43. Kun osuuksien myynnin yhteydessä tarkastellaan sitä, onko aikaisemmassa vaihdannan vaiheessa suoritetulla liiketoimella suora ja välitön yhteys kyseiseen liiketoimeen, unionin tuomioistuin ottaa lähtökohdaksi sen, sisältyvätkö aiheutuneet kustannukset osakkeiden tai yhtiöosuuksien hintaan. [29]

44. Tätä taustaa vasten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmeisesti katsoo, ettei suoraa ja välitöntä yhteyttä suunniteltuun osuuksien myyntiin voi olla, koska neuvontakustannukset eivät olisi voineet vaikuttaa osuuksien hintaan. Tästä syystä se tiedustelee toisessa ja kolmannessa kysymyksessään suoraan, missä tilanteissa neuvontapalvelujen kustannuksia voidaan vaatia vähennettäviksi yleiskustannuksina.

45. On kuitenkin huomautettava, että unionin tuomioistuimen toteamus, jonka mukaan aiheutuneiden kustannusten on sisällyttävä osakkeiden tai osuuksien hintaan, ei tarkoita sitä, että hintojen on oltava tosiasiallisesti korkeampia esimerkiksi siten, että myyntihinnan päälle on lisättävä tietty summa.

24 Muutamista poikkeuksista tähän säädetään esimerkiksi arvonlisäverodirektiivin 169 artiklassa.

25 Tuomio 6.4.1995, BLP Group (C-4/94, EU:C:1995:107, 28 kohta); tuomio 14.9.2006, Wollny (C-72/05, EU:C:2006:573, 20 kohta); tuomio 12.2.2009, Vereniging Noordelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (C-515/07, EU:C:2009:88, 28 kohta); tuomio 13.3.2008, Securenta (C-437/06, EU:C:2008:166, 30 kohta) ja tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 59 kohta) sekä ratkaisuehdotukseni Iberdrola Inmobiliaria Real Estate Investments (C-132/16, EU:C:2017:283, 37 kohta).

26 Tuomio 13.12.2001, CSC Financial Services (C-235/00, EU:C:2001:696, 33 kohta) ja tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 48 kohta).

27 Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 26 kohta.

28 Ks. tästä jo ratkaisuehdotukseni Iberdrola Inmobiliaria Real Estate Investments (C-132/16, EU:C:2017:283, 36 ja 37 kohta).

29 Tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 62 kohta) ja tuomio 30.5.2013, X (C-651/11, EU:C:2013:346, 56 kohta).

46. Tämä käy erityisen selvästi ilmi pörssiin listautuneiden osakeyhtiöiden esimerkistä: osakehinta nimittäin määräytyy pörssissä yleensä todellisen osakekurssin perusteella eikä myyjän ja ostajan välisissä neuvotteluissa. Unionin tuomioistuimen toteamus on siksi ymmärrettävä siten, että kustannusten on pienennettävä suoraan konkreettisesta osuuksia tai osakkeita koskevasta transaktiosta saatavaa voittoa eikä ainoastaan yrityksen koko voittoa. Aikaisemmassa vaihdannan vaiheessa suoritetuilla liiketoimilla on siis oltava näin tiivis yhteys osuuksien myyntiin, jotta ne ovat taloudellisesti tarkasteltuina suoraan myöhemmän myyntitoimen kustannustekijä.

47. Lisäksi – toisin kuin C&D Foods olettaa – yhteyttä verosta vapautettuun osuuksien myyntiin ei voida katsoa olevan jo senkään vuoksi, ettei myynti lopulta toteutunut. Vastaavasti kuin pidettäessä valmistelevia toimia liiketoimintana, myös tällaisissa tapauksissa vähennysoikeuden osalta on nimittäin keskeistä yhteys suunniteltuihin myöhemmässä vaihdannan vaiheessa suoritettaviin liiketoimiin. [30]

48. Holst Advokaterin suorittamien neuvontapalvelujen ja Arovit Petfoodin osuuksien suunnitellun myynnin välillä vaikuttaa ehdottomasti olevan tällainen yhteys – kuten myös komissio korostaa kirjallisissa huomautuksissaan. Neuvonta näet koostui juuri osuuksien myyntiä koskevan sopimusluonnoksen laatimisesta. Tämän neuvonnan kustannukset vaikuttavat siten liittyvän erittäin suoraan suunniteltuun verottomaan liiketoimeen.

49. Tämän arviointiperusteen käyttämiselle ei ole esteenä myöskään tuomio Iberdrola, jossa yhteyden välittömyyttä arvioitiin hyvin suurpiirteisen perusteen mukaan. Unionin tuomioistuin ei kuitenkaan mainitussa tuomiossa ratkaissut kustannusten kohdistamista tiettyyn myöhemmässä vaihdannan vaiheessa suoritettuun liiketoimeen. Sen ratkaisu koski ainoastaan yhteyttä verovelvollisen koko liiketoimintaan. [31]

50. Nämä näkökohdat huomioon ottaen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on todeta, [32] oliko kyseisillä neuvontapalveluilla suora ja välitön yhteys arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaisesti verosta vapautettuun Arovit Petfoodin osuuksien myyntiin. Siinä tapauksessa C&D Foodsilla ei olisi vähennysoikeutta.

3 Yhteys koko liiketoimintaan

51. Yhteyttä koko liiketoimintaan olisi tutkittava vain siinä tapauksessa – ja myös komissio korostaa tätä kirjallisissa huomautuksissaan –, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi todeta suoraa ja välitöntä yhteyttä suunnitellusta osuuksien myynnistä koostuviin verottomiin liiketoimiin. [33]

52. Tähän pätevät pääosin samat periaatteet. Sikäli kuin unionin tuomioistuin nimittäin edellyttää myös yleiskustannusten vähennyskelpoisuuden osalta, että aikaisemmassa vaihdannan vaiheessa hankittujen palvelujen kustannukset sisältyvät verovelvollisen tarjoamien tavaroiden tai palvelujen hintaan, [34] tällä ei vahvisteta vaatimusta lisätä kustannukset laskennallisesti tähän hintaan. Näin pikemminkin kuvataan aikaisemmassa vaihdannan vaiheessa ja myöhemmässä vaihdannan vaiheessa suoritettavilta liiketoimilta edellytettävää taloudellista kytköstä. [35]

30 Ks. tuomio 29.11.2012, Gran Via Moineşti (C-257/11, EU:C:2012:759, 27 kohta) ja tuomio 22.10.2015, Sveda (C-126/14, EU:C:2015:712, 20 kohta).

31 Ks. tuomio 14.9.2017, Iberdrola Inmobiliaria Real Estate Investments (C-132/16, EU:C:2017:683, 29 kohta).

32 Tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 63 ja 73 kohta).

33 Ks. tästä jo ratkaisuehdotukseni Iberdrola Inmobiliaria Real Estate Investments (C-132/16, EU:C:2017:283, 36 ja 37 kohta).

34 Tuomio 29.10.2009, AB SKF (C-29/08, EU:C:2009:665, 60 kohta).

35 Ks. tästä jo ratkaisuehdotukseni Iberdrola Inmobiliaria Real Estate Investments (C-132/16, EU:C:2017:283, 25–31 kohta), jossa tätä käsitellään seikkaperäisesti.

53. Tällainen kytkös ei kuitenkaan edellytä hintojen tosiasiallista korottamista vaan ainoastaan sitä, että tietyt kustannukset kuuluvat kaikkien verovelvollisen hankkimien tavaroiden tai palvelujen hintatekijöihin. Tätä myös komissio on painottanut kirjallisissa huomautuksissaan. Merkityksellistä on siten ainoastaan se, että aikaisemmassa vaihdannan vaiheessa suoritetut liiketoimet liittyvät taloudellisesti ja objektiivisesti verolliseen toimintaan [36] esimerkiksi siten, että voiton määrä määräytyy niiden perusteella.

54. Toisenlainen ratkaisu johtaisi vähennysoikeuden epäämiseen verovelvolliselta, joka ei voi tai halua nostaa hintojaan kustannusten kasvaessa. Tämä olisi selvästikin neutraalisuusperiaatteen vastaista.

55. Näin ollen tilanne on sama myös toisessa ennakkoratkaisukysymyksessä tarkastellussa tapauksessa, jossa hintaan lisätään kiinteämääräinen prosenttiosuus katteeksi. Tällaisessa tapauksessa ei tosin ole mahdollista – mihin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmeisesti kysymyksellään pyrkiikin –, että neuvontapalvelujen kustannukset sisältyvät tosiasiallisesti hintoihin, jotka C&D Foods perii hallinnointipalveluistaan. Se nimittäin laskuttaa hinnan, joka koostuu palkkakustannuksista ja lisäksi 10 prosentin katteesta. Tämä ei kuitenkaan johda vielä siihen, että yhteyttä tällaisiin liiketoimiin ei koskaan olisi. Hintojen tosiasiallisesta korottamisesta riippumatta tietyt kustannukset nimittäin kuuluvat verovelvollisen luovuttamien tavaroiden tai suorittamien palvelujen kustannustekijöihin.

56. Näiden kustannusten täysimääräistä vähentämistä yleiskustannuksina vastaan voisi kuitenkin puhua se, että neuvonnalla on mahdollisesti myös yhteys suoran tytäryhtiön (Arovit Holding), jonka osalta C&D Foods toimii puhtaana holdingyhtiönä, osuuksien luovutukseen. [37] Näin ollen vähennysoikeus voi olla tarpeen jakaa yhtiön liiketoiminnan ja muun kuin liiketoiminnan kesken. Ennakkoratkaisukysymykset eivät kuitenkaan viittaa tähän suuntaan, eikä ennakkoratkaisupyyntöön sisälly riittäviä seikkoja, jotka mahdollistaisivat hyödyllisen vastauksen antamisen.

57. On kuitenkin vielä kerran muistutettava, ettei yhteys koko liiketoimintaan ole muutenkaan merkityksellinen, jos kustannukset on jo mahdollista kohdistaa yksiselitteisesti tiettyyn, verottomaan aikaisemmassa vaihdannan vaiheessa suoritettuun liiketoimeen. Siinä tapauksessa kustannuksia ei voida enää ottaa huomioon yleiskustannuksina.

V Ratkaisuehdotus

58. Edellä esitetyn perusteella Vestre Landsretin ennakkoratkaisukysymyksiin on vastattava seuraavasti:

1) Direktiivin 2006/112/EY 9 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä tarkoitettuun liiketoimintaan kuuluvat liiketoiminnan käynnistämistä valmistelevien toimien lisäksi myös toimet, jotka johtavat sen päättymiseen. Tästä syystä tytäryhtiön tytäryhtiön osuuksien myynti, jonka seurauksena päättyy aiemmin harjoitettu verollinen toiminta, nimittäin kyseisen yhtiön hallinnointiin osallistuminen verollisten liiketoimien suorittamiseksi, on direktiivin 2006/112 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua liiketoimintaa.

36 Tuomio 22.10.2015, Sveda (C-126/14, EU:C:2015:712, 29 kohta).

37 Puhtaita holdingyhtiöitä ei oikeuskäytännön mukaan kuitenkaan pidetä arvonlisäverodirektiivin 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuina verovelvollisina, ks. tuomio 20.6.1991, Polysar Investments Netherlands (C-60/90, EU:C:1991:268, 17 kohta); tuomio 14.11.2000, Floridienne ja Berginvest (C-142/99, EU:C:2000:623, 17 kohta) ja tuomio 16.7.2015, Larentia + Minerva ja Marenave Schiffahrt (C-108/14 ja C-109/14, EU:C:2015:496, 20 kohta) sekä edellä tämän ratkaisuehdotuksen 24 kohta.

2) Direktiivin 2006/112 168 artiklaa on tulkittava siten, ettei holdingyhtiö voi vaatia vähennysoikeutta sellaisten arvonlisäverollisten neuvontapalvelujen osalta, joita käytettiin ennen tytäryhtiön tytäryhtiön osuuksien suunniteltua myyntiä, jos näillä neuvontapalveluilla on suora ja välitön yhteys osuuksien myyntiin liittyviin liiketoimiin, jotka ovat direktiivin 2006/112 135 artiklan 1 kohdan f alakohdan nojalla verosta vapautettuja. Tämän toteaminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä.